NI UN PAS ENRERE!

PELS DRETS DE LES PERSONES
I LA SOSTENIBILITAT
DEL SISTEMA DE SERVEIS SOCIALS
DE RESPONSABILITAT PÚBLICA
A CATALUNYA

INVERTIM EN FUTUR

COMPAREIXENÇA A LA COMISSIÓ DE BENESTAR, FAMÍLIA I IMMIGRACIÓ DEL PARLAMENT DE CATALUNYA | 24 de maig de 2011, 16 hores

---

BLOC I | Exposa: Sonia Fuertes, membre de la Junta Directiva d'ECAS

1. **Gènesi de la plataforma NI UN PAS ENRERE! INVERTIM EN FUTUR**

- Constatació des de l'àmbit dels serveis socials: mitjançant un gran esforç col·lectiu per obtenir uns serveis socials de responsabilitat pública amb caràcter universal, en els darrers anys s'ha **superat el paradigma de la beneficència**, i s'ha substituït per un **reconeixement de la ciutadania i els seus drets**.
- El model de societat orientat al benestar de les persones no està prou consolidat com per sobreviure a certes limitacions, reduccions de competències, retards o escassetat de recursos. No hem assolit encara els nivells d'inversió de la Unió Europea: **davant el 32% del PIB de mitjana** que hi dediquen els països europeus, nosaltres **estem en un 27%**. Reduir aquesta inversió suposaria hipotecar el demà de la ciutadania i generar situacions de major pobresa i exclusió social, especialment en un context de crisi socioeconòmica que ha provocat un **increment notable les necessitats i les demandes de serveis socials**.
- Davant el risc de deteriorament del model de l'Estat del benestar, la manca d'accions preventives i la incertesa de les organitzacions respecte a la viabilitat de les actuacions necessàries per donar resposta a les demandes de la població, **un grup de professionals vinculats als serveis socials sentim la necessitat de fer un crit d'alerta a favor de les polítiques socials** i la sostenibilitat del sistema de responsabilitat pública a Catalunya.
- La iniciativa es vehicula a través d'entitats associades a plataformes de segon i tercer nivell, federacions, col·legis professionals, agents socials i altres organitzacions, amb la participació de professors universitaris de les disciplines relacionades amb el nostre àmbit. La declaració la signen actualment:
    - **24 organitzacions** en representació del sector
    - **3 consells d'estudis** universitaris
    - **10 professors** a títol individual

2. Marc legal a Catalunya, fonament de l'Estat del benestar

- La producció legislativa dels darrers anys ens ha dotat d'un **marc legal avançat i ampli**, amb un gran potencial de cara al desenvolupament de polítiques socials que contribueixin a la construcció de l'Estat del benestar. S'han introduït canvis fonamentals en el **reconeixement de drets individuals**, en l'assumpció de la **responsabilitat pública**, en l'**estructuració dels serveis socials** i en l'**ampliació de les prestacions**, entre d'altres avenços.
- L'**Estatut d'Autonomia** de Catalunya (2006) fixa uns principis en relació als serveis socials, configura el contingut del dret a aquests serveis i reconeix (art. 15.2) que "totes les persones tenen dret a viure amb dignitat, seguretat i autonomia, lliures d'explotació, maltractaments i de tota mena de discriminació, i tenen dret al lliure desenvolupament de llur personalitat i capacitat personal", especificant també els drets per a determinats col·lectius, com les famílies, els menors, les persones grans o les dones, entre d'altres.
- La **Llei de promoció de l'autonomia personal i atenció a les persones en situació de dependència** (2006), una de les més emblemàtiques, ha representat una transformació important del sistema de serveis socials. Estableix un catàleg de serveis que cal integrar amb les prestacions autonòmiques i concreta prestacions cofinançades per l'Estat i les CCAA.
- La **Llei de serveis socials** (2007), aprovada per unanimitat després d'un important procés participatiu, reconeix els drets subjectius a aquests serveis i a les seves prestacions, i en determina les garanties. Estableix els principis d'igualtat, universalitat i descentralització, i preveu un finançament suficient i sostenible. Ha permès determinar la distribució de competències territorials i de responsabilitats entre administracions.
- La **Llei de prestacions socials de caràcter econòmic** introdueix la classificació de les diferents prestacions i dues definicions fonamentals: la de situació de necessitat i la de l'indicador de renda de suficiència (IRS).
- La **Llei del dret de les dones a eradicar la violència masclista** utilitza un concepte ampli de violència i de protecció, defineix les formes i els àmbits en què es pot produir i estableix una xarxa d'atenció i recuperació integral que atorga un paper primordial als serveis socials.
- La **Llei d'acollida de les persones immigrades i de les retornades a Catalunya** –que defineix els programes d'acollida— i la **Llei dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència** –aprovada al final de la legislatura passada, pendent de desenvolupar— completen un marc legislatiu de gran abast que ara cal desplegar plenament.

3. Valoracions i motius de la declaració

- Valorem molt positivament l'evolució legislativa dels darrers anys, que ens ha acostat als models europeus més avançats. Malgrat l'aparició de disfuncions o la manca d'harmonització d'alguns aspectes, avui estem en vies d'aconseguir un sistema i una estructura de serveis i prestacions capaços de respondre als drets de ciutadania reconeguts per llei. Els dèficits o les imperfeccions es poden resoldre mitjançant els **reglaments que han de desenvolupar de forma transversal i harmònica les lleis aprovades**, que requereixen un esforç addicional important per completar el procés.

- La universalitat del dret d'accés als serveis socials com a dret subjectiu de ciutadania s'està posant avui en qüestió adduint una manca de recursos general que creiem que, en un **context d'increment de la demanda de serveis socials** –com és l'actual—, no pot perjudicar precisament aquest àmbit tan fonamental.
- En democràcia, l'esfera política ha de contribuir a que la societat civil la formin persones capaces d'assumir la seva **condició de ciutadanes**, i que se sentin, per tant, **subjectes de drets i deures**. La persona ha de poder ser protagonista dels seus actes i de les seves decisions, participar en l'esfera pública i sentir-se responsable de les qüestions que afecten la comunitat. El pas del concepte de súbdits al de ciutadans significa una canvi radical en els rols i les funcions de la població. Al nostre país s'ha fet palesa la presència d'una **societat civil forta, conscient i col·laboradora**, que és fonamental en el procés de construcció de la democràcia i de l'Estat del benestar.
- El tercer sector social, que durant anys ha treballat en l'anonimat, poc cohesionat i força atomitzat, ha desenvolupat, malgrat tot, una gran tasca social. Les organitzacions socials donem **resposta a nombroses necessitats** de la població **des de la proximitat**, atenent les demandes de les persones –en especial d'aquelles que més ho necessiten— **amb l'objectiu bàsic d'assolir i millorar la cohesió social**.
- Ens resta molt per fer –major desenvolupament dels serveis socials, millora dels convenis laborals, eliminació de la precarietat laboral, major transversalitat en la gestió dels serveis socials, major cohesió en el tercer sector social, millor participació de la població en un model fonamentat en la governança, increment de la qualitat dels servei...—, i **no ens podem permetre NI UN PAS ENRERE**. Retrocedir significaria atemptar contra els drets de les persones i contra la sostenibilitat del sistema de serveis socials de responsabilitat pública a Catalunya, que encara és el pilar més feble del nostre Estat del benestar.

BLOC II | Exposa: Francesc Mateu, president de la FCONGD

4. Context socioeconòmic

- Els últims estudis sobre pobresa fan èmfasi en un matís essencial en la lluita per combatre-la: més que lluitar contra la pobresa, hem de **lluitar contra la desigualtat**. La creació de riquesa sense més implicacions –tenint en compte, a més, que la riquesa no és infinita— no és el camí.

- En termes de desigualtat: a la UE, el 20% de la població amb nivell de renda més alt guanya 4,9 vegades més que el 20% de la població amb nivell de renda més baix. **A Espanya, la desigualtat és molt més accentuada que a la UE**: el 20% més ric guanya 6 vegades més que el 20% més pobre. Al món, aquesta diferència és més gran encara: la producció del planeta donaria perquè hi visquessin 10.000 milions d'indis... o 1.500 milions de nord-americans.

- Al gener del 2010, la **taxa de pobresa** a Catalunya se situava en el **20,85%** de la població, un **2,7% més que l'any anterior**. Els col·lectius més vulnerables es concentren en llars monoparentals amb un o més fills (on la taxa de pobresa arriba al 48%), en llars de dos adults amb 3 o més fills, i en llars unipersonals de persones majors de 65 anys. La **pobresa infantil** s'ha disparat fins el **23,4%**, i s'equipara per primera vegada a l'espanyola.

- La **taxa d'atur** és d'un **19%**. De les 727.600 persones sense feina, 363.000 fa més d'un any que en busquen. El grup d'edat laboral que més pateix la pobresa són els joves entre 16 i 24 anys.

- En aquesta situació de major pobresa, la desigualtat augmenta i, el que és més preocupant, el **risc d'exclusió social** afecta cada vegada més persones. Si no actuem, milers de persones entraran en un cercle del qual és molt difícil sortir.

- No es pot **construir èticament un país** sobre la base de la desigualtat, ni econòmica, ni d'oportunitats, ni de participació, ni de poder. Si volem ser un país **just i sostenible**, no podem fer ni un pas enrere en el que hem avançat.

5. Accions i decisions del Govern de la Generalitat

- Retards en els pagaments: la Generalitat deu 150 milions d'euros dels exercicis 2009 i 2010 en concepte d'ajuts als pares amb fills menors de 6 anys. Arran d'aquesta constatació, el Govern ha anunciat **restriccions en la concessió d'aquests ajuts**, que només s'atorgaran a les rendes més baixes.

- Llei de dependència: s'ha afirmat que el calendari de desplegament previst no es podrà complir i que només està garantida l'atenció en els casos més greus, la qual cosa obre la porta a un **ajornament de l'assistència a la dependència moderada**. A més, no es contempla el treball de formació i consolidació dels equips d'atenció a la dependència, que han vist molt incrementada la seva feina en poc temps.

- **Formació per a aturats**: els cursos s'han reduït dràsticament i s'ha anunciat una **congelació** total fins a l'aprovació dels pressupostos.

- **Cooperació**: el pressupost destinat a accions de cooperació s'ha **reduït en un 50%**, la qual cosa deixa l'aportació del Govern en nivells inferiors als del 2003.

- **Discapacitat:** han desaparegut ja alguns programes –com el de supressió de barreres a la comunicació—, s'han reduït les quantitats i les tipologies del programa d'atenció social a les persones amb discapacitats, i encara no s'ha resolt el programa d'inserció laboral, que el Departament d'Empresa i Ocupació havia de resoldre abans del 30 de Març.

- **Violència masclista**: s'ha interromput el programa de prevenció de relacions abusives 'Talla amb els mals rotllos'.

- **Habitatge:** s'han congelat els ajuts al lloguer social, que el 2010 van beneficiar 29.000 persones (de les quals 9.000 eren nous sol·licitants). Malgrat l'augment de la taxa de pobresa, el 2011 no hi haurà convocatòria per a aquests ajuts.

- **Infància: no se substitueixen les baixes laborals** de tècnics de l'Administració (amb el consegüent endarreriment de les resolucions de desemparament i de l'aplicació de les mesures de protecció), ni de professionals dels CRAE (la qual cosa disminueix dràsticament la qualitat de l'atenció directa als menors tutelats). La **congelació de pressupostos** per a recursos materials i humans en medi obert redueix la prevenció i fa que s'interrompin itineraris i processos ja endegats. S'han reduït també els pressupostos per a beques escolars (menjadors, llibres, tractaments, etc.) i no s'han posat en marxa les unitats convivencials d'acció educativa que preveu la llei d'igualtat d'oportunitats i drets de la infància.

- En l'àmbit de les persones amb **drogodependències, en tractament o abstinents**, els programes socioeducatius i sociolaborals per a la reinserció tenen un futur poc clar, malgrat que es constata la necessitat de mantenir –o fins i tot augmentar— els serveis.

- **Justícia**: s'ha anunciat una reducció de la despesa en l'assistència jurídica gratuïta que podria afectar l'abast del servei.

- **Fons de competitivitat:** reclamar aquesta partida a Madrid **no eximeix el Govern d'assumir la seva responsabilitat** en la distribució del pressupost que gestiona. (El fons de competitivitat representa al voltant d'un 4% del pressupost de la Generalitat; són uns diners necessaris, però es poden utilitzar com a argument per retallar despeses i inversions essencials.)

6. Model col·laboratiu català

- Volem **pensar conjuntament** com hem de continuar construint el país que volem, amb menys desigualtat i més justícia social. Hem de **simplificar la feina i racionalitzar** els tràmits perquè els resultats obtinguts justifiquin sempre els esforços invertits.

- El **diàleg** forma part de l'ADN de les organitzacions socials, així com la **vocació** i la fe en la nostra tasca. Per això som **autocrítics** i estem sempre disposats a repensar la nostra acció per tal d'incrementar o accelerar el seu impacte. Estar al costat de les persones ens fa ser molt conscients de la nostra missió i ens estimula a analitzar-la contínuament per millorar les solucions que aportem.

BLOC III | Exposa: Pepín de la Rosa, president del CEESC

7. La situació actual del tercer sector social

- Fa temps que les entitats que lluiten contra l'exclusió i les desigualtats afronten el repte d'atendre **més necessitats amb menys recursos**. Creix el temps d'espera per accedir als recursos i serveis, es redueixen els mitjans per donar resposta a les llistes d'espera, s'acomiaden treballadors interins i temporals...

- La **manca de finançament** ofega els comptes de nombroses entitats, algunes de les quals han hagut d'acomiadar gent. Es produeixen **retards flagrants en el pagament** de subvencions a diverses entitats, que arrosseguen en alguns casos deutes pendents de la Generalitat des del 2009.

- L'aplicació de les **clàusules socials** a l'hora de licitar programes i serveis continua essent un tema pendent. A més, a l'hora de concórrer a licitacions, es manté el greuge comparatiu que suposa per a les entitats del tercer sector el fet que les ofertes d'entitats i empreses es comparin sense l'IVA (un cost afegit per a les entitats que les empreses de serveis, en canvi, es dedueixen).

- El **retard en el pagament** –o, en el pitjor dels casos, l'impagament— dels compromisos derivats de la 'llei de la dependència' (que afecta fins i tot persones amb el PIA aprovat) genera noves demandes i un major volum de feina per a les entitats.

- La incertesa va més enllà del terreny econòmic i afecta també **qüestions operatives** de la tasca diària. En l'àmbit de la infància, per exemple, cal revisar els casos en què es pot parlar de desemparament i la cobertura específica que se'n fa, així com concretar la qüestió dels compromisos socioeducatius (no prou

precisa perquè no hi ha un organisme supramunicipal que arbitri situacions polèmiques).

- La reducció de la despesa no es pot fer a costa de posar en risc la dignitat de les persones, la igualtat d'oportunitats, l'equitat i la justícia social per al conjunt de la ciutadania. Cal **preservar la cohesió social** del nostre país i, si no s'actua, correm un risc greu de fractura social. Es pot atacar amb molta més contundència l'**excés de despesa corrent**, i **no és hora de reduir impostos**.

8. Propostes i demandes

- Els professionals de la plataforma NI UN PAS ENRERE! estem compromesos amb la construcció i la prestació dels serveis socials de responsabilitat pública, i volem salvaguardar la **viabilitat de l'Estat del benestar** i dels drets de ciutadania. Volem **unir esforços i cooperar** per sortir reforçats de la situació actual. Posem el nostre coneixement al servei del país i apostem pel diàleg i l'articulació d'espais de **negociació permanent** que facilitin la cooperació amb les administracions.

- Reivindiquem la **inversió social com a motor econòmic** i proposem un nou model de col·laboració público-privada que garanteixi l'acció concertada i el pagament puntual dels serveis a les entitats que hi participen. A més de complir amb les obligacions que marca la llei, el desplegament de les prestacions i els dispositius previstos **genera activitat econòmica, crea ocupació i contribueix al PIB** del país.

- Les organitzacions d'iniciativa social, les persones beneficiàries, el voluntariat, els professionals i la ciutadania en el seu conjunt formen part, junt amb l'Administració, del **sistema de responsabilitat pública compartida**. La participació i implicació de tots els agents s'ha de fer efectiva en la planificació, la gestió i l'avaluació dels serveis. La cohesió social requereix una **ciutadania activa i responsable** que exerceixi els seus drets i deures, i que comparteixi els **valors de solidaritat, compromís i esforç col·lectiu**.

- Apostem per un augment del suport i de la inversió de la Generalitat en **economia social i solidària**, especialment en aquests moments de crisi. Cal protegir els col·lectius més vulnerables i generar llocs de treball amb utilitat social.

- Volem contribuir al **desplegament transversal de les lleis i els pactes** signats durant la darrera legislatura per tal de donar-los coherència, simplificar-ne la posada en marxa i optimitzar els recursos existents. En aquest sentit, la **descentralització** i el consegüent acostament de la prevenció, la promoció i la protecció al territori pot comportar una **millora qualitativa i quantitativa** dels serveis que, en última instància, racionalitzarà la despesa.

- Creiem en un marc de treball que reguli les **condicions econòmiques i laborals del sector** per tal d'estructurar-lo i evitar abusos del sector privat mercantil que van en detriment dels professionals i de les persones ateses. **L'estabilitat laboral i la capacitació són elements clau per a la qualitat dels serveis**.

9. Conclusió i properes passes

Els signants de la declaració NI UN PAS ENRERE! volem mantenir i incrementar la nostra cooperació amb les administracions i les forces polítiques per garantir els drets de les persones i assegurar la sostenibilitat del sistema de serveis socials de responsabilitat pública a Catalunya. Per tots els motius exposats, farem el **seguiment dels pressupostos de la Generalitat i de la seva aplicació en les polítiques socials**, i esperem trobar-nos amb el President del Govern i amb el Conseller de Benestar Social i Família per treballar plegats en **la recerca i el disseny de solucions consensuades**.

Així mateix, confiem que aquesta compareixença a la Comissió de Benestar, Família i Immigració sigui el primer pas per establir un **diàleg permanent i fructífer** amb les forces polítiques presents al Parlament de Catalunya.

Barcelona, 24 de maig de 2011

Assemblea de treballadors de l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament

Grup de professors de serveis socials i organitzacions acadèmiques:
Mercè Costa Cuberta (UB), Carme Fernández Ges (URL), Xavier Pelegrí i Viaña (UdL), Ramona Torrens Bonet (URV), Antoni Vilà Mancebo (UdG), Manuel Aguilar Hendrickson (UB), Estudis d'Educació Social i Treball Social (UdL), Marta Emma Escudero Torras (UB), Mª dels Àngels Renom i Sotorra (UB), María Virgínia Matulic Domandzic (UB), Julia Montserrat Codorniu (UdG), Consell d'Estudis de Treball Social (UdG), Consell d'Estudis d'Educació Social (UdG).